

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน โดยทำการศึกษาในพื้นที่ ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เป็นหลักในการดำเนินการ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ ผู้ใช้ภูมิปัญญาในชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผู้ทรงภูมิปัญญา/ปราชญ์ชุมชน (Local Expert) ในพื้นที่ ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6 คน ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทุกคน โดยมีรายชื่อ ผู้ทรงภูมิปัญญา จากแหล่งดังนี้

1.) ฐานข้อมูลครูภูมิปัญญาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่สุพรรณบุรี

2.) ฐานข้อมูล ปราชญ์ท้องถิ่น จาก หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาวัฒนธรรม ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

3.) ฐานข้อมูล ครูภูมิปัญญา จากโรงเรียนในตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

1.2 ตัวแทนอาจารย์ จากโรงเรียนในพื้นที่ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2 คน

1.3 ตัวแทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้ชุมชนในตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานละ 10 คน

1.4 ประชาชนในพื้นที่ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ต. โคกโคเต่า อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี

เป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบเลือกตอบ และ แบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ส่วนที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) เป็นการใช้ “กรอบคำถาม” หรือ “แนวคำถาม” ที่เตรียมไว้ เช่น ประวัติหมู่บ้าน การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเด็น การจัดเก็บองค์ความรู้ ขั้นตอน วิธีการ การถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญา ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ภูมิปัญญา เป็นต้น

ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบปลายปิด แบบเลือกตอบ และ แบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ส่วนที่ 4 ลักษณะของภูมิปัญญาที่ถ่ายทอด

2.3 แบบสอบถาม เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน ตำบล โศกโคเคาะ อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
- ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge Achievement Test) เป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ประเภทเลือกตอบ โดยตอบถูกได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน
- ส่วนที่ 3 เจตคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดเจตคติขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge Attitude Test) เป็นแบบวัดเจตคติ (Attitude Test) แบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป เป็นแบบปลายเปิด

โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 3ชุด ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้พิจารณาความตรงของเนื้อหา (Content Validity)และความครอบคลุมของเนื้อหาเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วจึงทำการแก้ไขปรับปรุง ก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

3. การดำเนินการวิจัย

การวิจัย เพื่อ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน เป็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย การวางแผนวิจัย (Planning) ปฏิบัติตามแผน(Acting)เก็บรวบรวมข้อมูล (Observing)

และสะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสังเกต(Reflecting) (Kemmis; & Mc Taggart. 1988) ที่ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

3.1 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1.1 ระยะเวลาที่ 1 การศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนพื้นที่ ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยทำการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน (Knowledge Defining) ด้วยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงบริบทที่แท้จริงของชุมชน สภาพปัญหา ข้อเท็จจริง ที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับฐานชีวิต ฐานวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของชุมชน (ธารง บัวศรี, 2542, ถนอมวรรณ ประเสริฐ เจริญสุข, 2543) เนื้อหาสาระในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นประกอบด้วย ภูมิหลังและประวัติของชุมชน สภาพทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีขั้นตอนในการศึกษามี ดังนี้

1.) การศึกษาเอกสาร (Documentary Searching) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2.) การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ คณะวิจัยทำการสำรวจชุมชน (Survey Research) ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจว่ามีชุมชนใดบ้างที่มี องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

3.1.2 ระยะเวลาที่ 2 คณะวิจัยนำผลจากการศึกษาในระยะเวลาที่ 1 มาทำการเลือกองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยทำการประชุมกลุ่มย่อย

โดยคณะผู้วิจัย ได้นำผลที่ได้จากการศึกษาการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเบื้องต้นตามกรอบภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 ด้าน มานำเสนอแก่ผู้เข้าร่วมในการจัดประชุมกลุ่มย่อยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อประมวลองค์ความรู้และกำหนดชนิดขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1.3 ระยะเวลาที่ 3 การจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะวิจัยนำผลการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นของชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย มาดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Capture) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้สะดวก โดย

3.1.4 การสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.) ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา/ปราชญ์ชุมชน ในพื้นที่ ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยได้จัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่าง ผู้วิจัย ตัวแทนชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียน และ ผู้ทรงภูมิปัญญา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย มาดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ค้นหาภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่นในชุมชน มาวิเคราะห์ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

2.) การพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge Capture) เป็นการจัดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก โดยนำข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญามาจัดทำเป็นสื่อความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในรูปแบบ ของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.2 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รูปแบบการวิจัย (Research Design) ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน

1.) การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

3.) การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.) การวัดเจตคติ (Attitude Test) ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

4.1 การศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น สภาพทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมของชุมชน โดยมีขั้นตอนในการศึกษามี ดังนี้

4.1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Searching)

4.1.2 การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) คณะวิจัยทำการสำรวจชุมชน (Survey Research) ด้วยการใช้แบบสำรวจเพื่อสำรวจว่ามีชุมชนใดบ้างที่มี องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ระหว่างวันที่ 3 - 30 มีนาคม พ.ศ. 2554 โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจจาก ผู้นำชุมชน(ผู้ใหญ่บ้าน) 4 หมู่บ้าน กำนัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เจ้าอาวาส วัดโคกโคเฒ่า วัดหน่อสุวรรณ และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโคกโคเฒ่า และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหน่อสุวรรณ ในพื้นที่ ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน

4.2 การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อทำการเลือกองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัย ได้นำผลที่ได้จากการศึกษาการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเบื้องต้น ตามกรอบภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 ด้าน มานำเสนอแก่ผู้เข้าร่วมในการจัดประชุมกลุ่มย่อยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนด้วยการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ในวันที่ 6 มิถุนายน 2554 โดยผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญา ตัวแทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลโคกโคเตมา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อประมวลองค์ความรู้และกำหนดชนิดขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge Creation) โดยมีเนื้อหาในการนำเสนอประกอบไปด้วย

4.2.1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยมีเนื้อหาประกอบไปด้วย ความหมายของความรู้ ประเภทของความรู้ คือ ความรู้แบบไม่ชัดแจ้ง (Tacit Knowledge) และความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ระดับของความรู้ และ กระบวนการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในการจัดการความรู้ เป็นกรอบในการจัดการความรู้ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการวิจัยในครั้งนี้ คือ 1.) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของภูมิปัญญา 2.) กำหนดชนิดขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคัดเลือกองค์ความรู้ภูมิปัญญา 3.) การจัดเก็บองค์ความรู้ 4.) การแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5. การนำความรู้ภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์

4.2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) โดยมีเนื้อหาประกอบไปด้วย ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขอบข่ายของภูมิปัญญา การจัดการศึกษาภูมิปัญญา โดยในการจัดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 6 สาขา คือ

- 1.) สาขา อาหารและโภชนาการ
- 2.) สาขาหัตถกรรม อุตสาหกรรมครัวเรือน และผ้าไทย
- 3.) สาขาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร
- 4.) สาขาเศรษฐกิจชุมชน กองทุนชุมชน องค์กรชุมชนและสวัสดิการชุมชน
- 5.) สาขาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี
- 6.) สาขาเกษตร การจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.2.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลโคกโคเตมา (Indigenous Knowledge)

4.3 การจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคณะวิจัยนำผลการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นของชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อยมาดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Capture) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก โดย คณะวิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.3.1 การสัมภาษณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา/ปราชญ์ชุมชนโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความเห็นหรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดเก็บองค์ความรู้ ขั้นตอน วิธีการ การถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญา ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ภูมิปัญญา เป็นต้น

4.3.2 การสังเกต คณะวิจัยทำการศึกษาในเชิงลึก ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยจะเข้าไปในชุมชนเป็นบางช่วง และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีการสังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำกิจกรรมของชุมชน และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในกรณีที่ต้องการสังเกตกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ห่าง ๆ ออกไปโดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมหรือสังเกตลักษณะทางกายภาพของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในการสังเกตนี้ คณะผู้ศึกษาจะทำการสังเกตร่วมกับการซักถามและการจดบันทึก

4.3.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) คือ คณะวิจัยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในกลุ่มต่างๆ ภายหลังจากที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกแล้ว เพื่อเป็นวิธีการเสริมการเก็บข้อมูลและเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในด้านการรวบรวมข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4.4 การสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา/ปราชญ์ชุมชน ในพื้นที่ ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่าง ผู้วิจัย ตัวแทนชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียน และ ผู้ทรงภูมิปัญญา ในวันที่ 6 มิถุนายน 2554 ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยทำการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชาชนให้ความสนใจและผู้ทรงภูมิปัญญา ยินดีให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย มาดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ค้นหาภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่นในชุมชน มาวิเคราะห์ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ ทำการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นมา พิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้อง เช่น ความเหมาะสมของรูปแบบ ความถูกต้องของข้อมูล เป็นต้น นำข้อมูลที่ได้มานำเสนอแนวคิดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของด้วยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่าง ผู้วิจัย ตัวแทนชุมชน และ ผู้ทรงภูมิปัญญา จากนั้น มาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไป ทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต่อไป

4.5 การพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge Capture) เป็นการจับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก โดยผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา มาจัดทำเป็นสื่อความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งคณะวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา ของตำบลโคกโคเต่า ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนกรกฎาคม 2554 จำนวน 6 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาดำเนินการจัดทำเป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลโคกโคเต่า ในรูปแบบ สื่อเอกสารเผยแพร่ทั่วไป และ สื่อมัลติมีเดีย โดยนำทำการบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านต่าง ๆ ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.6.1 การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.6.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยคณะผู้วิจัย ร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในวันที่ 19 -20 กรกฎาคม 2554 ระหว่างเวลา 9.00 น.-16.00 น. โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ได้แก่

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะผู้วิจัยกับ ผู้ทรงภูมิปัญญาและชาวบ้าน ในชุมชน ในประเด็น ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำการจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

2) กิจกรรมการสาธิตการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ โดย เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานไม้ไผ่ การสานข้องไซตักกุ้ง (เสื่อ) กระจาด กระบุง ตะกร้า เป็นต้น ได้แก่ นายเพ็ญ พานทอง นายเมือง หลานท้าว และ นายห้วง พะยอมแย้ม

3) กิจกรรมการสาธิตจักสานกระเป๋า โดยนางสาวสุมาลี รถมณี ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจักสานกระเป๋า(จากเส้นพลาสติก)

นอกจากนี้ทางกลุ่มชุมชน ได้มีความเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมอื่นเพิ่มเติมตามความต้องการของชุมชน คือ กิจกรรมการสาธิตการทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า เพื่อให้ผู้ที่สนใจในชุมชนสามารถนำไปใช้ในครัวเรือนต่อไป

4.6.3 การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.6.4 การวัดเจตคติ (Attitude Test) ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.7 การวิเคราะห์ผลการวิจัยโดย ดำเนินการดังนี้

ประมวลจากข้อมูล องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารข้อมูลภูมิปัญญาจากการศึกษาในพื้นที่ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม ใช้การอธิบายด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

4.8 การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive narrative)ประกอบ ตาราง และแผนภูมิ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ผล ประมวลจากข้อมูล องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารข้อมูลภูมิปัญญาจากการศึกษาในพื้นที่ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม ใช้การอธิบายด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน (ชาย โปธิสิตา, 2547: 362) ดังต่อไปนี้

5.1.1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) ขั้นตอนการจัดระเบียบข้อมูลนี้เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการแยกและการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Sorting and Coding the Data) โดยการ จัดหมวดหมู่ข้อมูลหรือการให้รหัสข้อมูล (Coding) ไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้ ตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บมาได้นั้นตรงกับประเด็นที่ศึกษาและเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์หรือไม่ สำหรับหลักการสำคัญในการจัดระเบียบข้อมูล ได้แก่

1.) การจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล คือ การถอดข้อมูลออกมาจากเทป บันทึกเสียง การเขียนบันทึก และการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

2.) การจัดระเบียบทางเนื้อหา คือ กระบวนการ “ย่อหรือทอนข้อมูลลง” (Data Reduction) หมายถึง การเลือกสรรเอาข้อความบางส่วนในข้อมูลที่มีความหมายตรงประเด็น กับเรื่องที่ต้องการวิเคราะห์หรือออกมาจากข้อความอื่นๆ ซึ่งข้อความส่วนที่เลือกมานั้นจะถูกย่อหรือทอนลงโดยการสรุปเอาเฉพาะความหมายสำคัญที่สื่อออกมาแล้วกำหนดรหัสข้อมูล (Coding)

5.1.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) ขั้นตอนนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปของการ พรรณนาอันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ โดยการให้รหัสที่มีความสอดคล้องกัน เข้ามารวมกัน

5.1.3 การหาข้อสรุป (Conclusion) ในการหาข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยนั้นต้องสามารถ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ ไม่มีข้อค้นพบประเด็นใหม่และได้ข้อมูล ครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลของของผู้ร่วมกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทำ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

1.) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2.) เจตคติ (Attitude Test) ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ การวิเคราะห์ ด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และนำผลจากการ ประเมินมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและแปลผลการประเมินผลโดยใช้ เกณฑ์การประเมินเจตคติ ออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ซึ่งมีเกณฑ์การประเมิน คือ

ระดับตั้งแต่ 1.00 – 1.80 หมายถึง มีเจตคติในระดับน้อยที่สุด

ระดับตั้งแต่ 1.81 – 2.60 หมายถึง มีเจตคติในระดับน้อย

ระดับตั้งแต่ 2.61 – 3.40 หมายถึง มีเจตคติในระดับปานกลาง

ระดับตั้งแต่ 3.41 – 4.20 หมายถึง มีเจตคติในระดับมาก

ระดับตั้งแต่ 4.21 – 5.00 หมายถึง มีเจตคติในระดับมากที่สุด

3.) ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538)

1.) ค่าร้อยละ

2.) คะแนนเฉลี่ย (Mean)

3.) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 สถิติอ้างอิง (Inferential Statistic)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ t-test แบบ Paired Samples t- test